

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

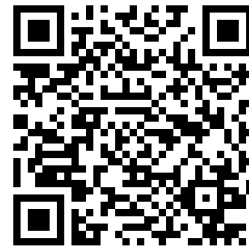
Державний обліковий номер: 0826U001046

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 15-04-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Носова Олена Вікторівна

2. Olena V. Nosova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Психологія

Дата захисту: 16-04-2026

Спеціальність за освітою: Практична психологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12097

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.31.31

Тема дисертації:

1. Психологічні чинники стресостійкості особистості юнацького віку з травматичним досвідом
2. Psychological factors of stress resistance in adolescents with traumatic experiences

Реферат:

1. Дисертація присвячена вивченню психологічних чинників розвитку стресостійкості особистості юнацького віку з травматичним досвідом. У межах дисертаційного дослідження здійснено ґрунтовний науково-теоретичний аналіз проблеми стресостійкості, а також проведено емпіричне дослідження, спрямоване на виявлення психологічних чинників, що детермінують її розвиток у юнаків з травматичним досвідом. Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається як її соціальною значущістю у сучасних українських реаліях, так і недостатністю наукових досліджень з проблеми стресостійкості, особливо юнацтва, яке має травматичний досвід внаслідок повномасштабної війни в Україні. Дослідження проблеми стресу та стресостійкості у психологічній науці є різноплановими. Особливо актуальним в умовах сьогодення є вивчення психологічних чинників, які сприяють формуванню стресостійкості молоді, підвищенню її адаптивності до сучасних умов. Малодослідженим залишається поняття «стресостійкість

особистості з травматичним досвідом». У ході дослідження наукових теорій та концепцій як зарубіжних, так і українських вчених обґрунтовано зміст та сутність поняття стресостійкості особистості юнацького віку з травматичним досвідом та виокремлено її психологічні чинники. Дослідження теоретичних підходів до розуміння проблеми дослідження дозволило розкрити розуміння сутності стресостійкості та психологічної травми у межах психодинамічного, біхевіористського, екзистенційно-гуманістичного когнітивно-поведінкового та гештальтистського підходів. Кожен із означених підходів акцентує увагу на специфічних механізмах реагування особистості на стресові впливи. У психодинамічному підході (З. Фройд, А. Адлер, К. Юнг, Е. Берн) та гештальт-підході (Ф. Перлз, Л. Перлз, П. Гудман) стрес розглядається крізь призму внутрішніх конфліктів, незавершених переживань і порушення цілісності особистісного досвіду, що зумовлює напруження та потребу в усвідомленні й інтеграції емоційних станів. В екзистенційно-гуманістичному підході (А. Маслоу, Р. Мей, К. Роджерс, В. Франкл) стрес осмислюється як наслідок смислових криз, втрати опори й автентичності, а стресостійкість пов'язується з пошуком сенсу, самоприйняттям і розвитком внутрішніх ресурсів. Поведінковий підхід, представниками якого є І. Павлов та Б. Скіннер, зосереджується на зовнішніх стресорах і сформованих поведінкових реакціях, розглядаючи стресостійкість як результат навчання адаптивних моделей поведінки. Когнітивно-поведінковий підхід (Д. Вольпе, А. Бек) підкреслює роль когнітивних оцінок, переконань і копінг-стратегій у виникненні та подоланні стресу. У цьому підході основною технікою виступає когнітивна реструктуризація. Позитивний підхід, заснований Н. Пезешкіаном, зосереджується на сильних сторонах особистості, її позитивних характеристиках, звертається увага на внутрішні і зовнішні ресурси, зокрема оптимізм, вдячність, соціальна підтримка, котрі підвищують здатність до ефективного подолання впливу стресу. Нами застосовані підходи, які ґрунтуються на інтеграції психодинамічного впливу, спрямованого на усвідомлення внутрішніх конфліктів і захисних механізмів, когнітивно-поведінкового підходу, орієнтованого на зміну дезадаптивних установок і формування ефективних копінг-стратегій, а також екзистенційно-гуманістичного та позитивного підходів, що акцентує розвиток внутрішніх ресурсів, саморефлексії та смислової опори. Науковці, зокрема С. Весселі, Н. Гоцуляк, Е. Джонс, З. Кісарчук, П. Левін, Т. Титаренко, О. Туриніна розглядають психологічну травму як наслідок переживання події або сукупності подій, що виходять за межі звичайного людського досвіду та перевищують адаптаційні можливості особистості, спричиняючи стійкі порушення емоційної, когнітивної й поведінкової регуляції. Травматичний досвід може виникати внаслідок втрат, насильства, загрози життю, хронічного стресу або інших кризових обставин і супроводжується почуттями безпорадності, страху, втрати контролю та смислової дезорієнтації. У психологічній науці травма розглядається як подія, так і суб'єктивно пережитий досвід, що визначається індивідуальними особливостями особистості, наявними ресурсами та соціальним контекстом. Тривалий або неінтегрований травматичний досвід може призводити до формування симптомів посттравматичного стресу, підвищеної тривожності, емоційного оніміння, уникнення та порушення цілісності Я-концепції. Водночас за умов належної психологічної підтримки й активізації внутрішніх ресурсів він може стати підґрунтям для посттравматичного зростання та розвитку стресостійкості. У роботі розглянуто ключові поняття дисертаційного дослідження, такі як «стрес», «стресостійкість», «психотравма», «травматичний досвід», «юнацький вік», «особистість юнацького віку», «психологічні чинники стресостійкості».

2. The dissertation is devoted to the study of psychological factors in the development of stress resistance in adolescents with traumatic experiences. Within the framework of the dissertation research, a thorough scientific and theoretical analysis of the problem of stress resistance was carried out, as well as an empirical study aimed at identifying the psychological factors that determine its development in adolescents with traumatic experiences. The relevance of the dissertation research topic is determined both by its social significance in the current Ukrainian reality and by the lack of scientific research on the problem of stress resistance, especially among adolescents who have traumatic experiences as a result of the full-scale war in Ukraine. Research into stress and stress resistance in psychological science is diverse. Particularly relevant in today's conditions is the study of psychological factors that contribute to the formation of stress resistance in young people and increase their adaptability to modern conditions. The concept of 'stress resistance of individuals with traumatic experiences'

remains understudied. In the course of studying scientific theories and concepts of both foreign and Ukrainian scientists, the content and essence of the concept of stress resistance of adolescents with traumatic experiences was substantiated and its psychological factors were identified. The study of theoretical approaches to understanding the research problem has revealed the essence of stress resistance and psychological trauma within the psychodynamic, behaviourist, existential-humanistic, cognitive-behavioural, and Gestalt approaches. Each of these approaches focuses on specific mechanisms of individual response to stressors. In the psychodynamic approach (Z. Freud, A. Adler, C. Jung, E. Berne) and the Gestalt approach (F. Perls, L. Perls, P. Goodman), stress is viewed through the prism of internal conflicts, unresolved experiences, and violations of the integrity of personal experience, which causes tension and the need for awareness and integration of emotional states. In the existential-humanistic approach (A. Maslow, R. May, C. Rogers, V. Frankl), stress is understood as a consequence of meaning crises, loss of support and authenticity, and stress resistance is associated with the search for meaning, self-acceptance and the development of internal resources. The behavioural approach, represented by I. Pavlov and B. Skinner, focuses on external stressors and established behavioural responses, viewing stress resistance as the result of learning adaptive behaviour patterns. The cognitive-behavioural approach (D. Wolpe, A. Beck) emphasises the role of cognitive assessments, beliefs and coping strategies in the emergence and overcoming of stress. In this approach, the main technique is cognitive restructuring. The positive approach, founded by N. Peseschian, focuses on the strengths of the personality, its positive characteristics, and draws attention to internal and external resources, in particular optimism, gratitude, and social support, which increase the ability to effectively overcome the effects of stress. We have applied approaches based on the integration of psychodynamic influence aimed at awareness of internal conflicts and defence mechanisms, a cognitive-behavioural approach focused on changing maladaptive attitudes and forming effective coping strategies, as well as existential-humanistic and positive approaches that emphasise the development of internal resources, self-reflection and meaningful support. Scientists, in particular S. Vesseli, N. Gotsulyak, E. Jones, Z. Kisarchuk, P. Levin, T. Titarenko, and O. Turinina, view psychological trauma as the result of experiencing an event or series of events that go beyond normal human experience and exceed the adaptive capabilities of the individual, causing persistent disturbances in emotional, cognitive, and behavioural regulation. Traumatic experiences can arise from loss, violence, threats to life, chronic stress or other crisis situations and are accompanied by feelings of helplessness, fear, loss of control and disorientation. In psychological science, trauma is considered both an event and a subjectively experienced event, determined by individual personality traits, available resources, and social context. Prolonged or unintegrated traumatic experiences can lead to the development of post-traumatic stress symptoms, increased anxiety, emotional numbness, avoidance and disruption of self-concept integrity. At the same time, with adequate psychological support and activation of internal resources, it can become the basis for post-traumatic growth and the development of stress resistance.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Матяш-Заяц, Л., Носова О. Вплив травматичного досвіду на соціалізацію особистості юнацького віку. Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. Серія: Психологія. №2(20). 2024. С. 68–74. DOI: [https://doi.org/10.17721/BPSY.2024.2\(20\).11](https://doi.org/10.17721/BPSY.2024.2(20).11)

- 2. Носова О.В. Психологічні чинники стресостійкості особистості. Габітус. 2025. № 69, Т.1. С. 191–196. URL: http://habitus.od.ua/journals/2025/69-2025/part_1/35.pdf
- 3. Матяш–Заяц Л.П., Носова О.В. Стресостійкість як психологічний ресурс для вирішення конфліктних ситуацій. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». 2025. № 3(49) 2025. С. 1268–1282. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3\(49\)-1268-1281](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3(49)-1268-1281)
- 4. Носова О.В. Психологічні особливості стресостійкості юнацтва з травматичним досвідом. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. 2025. №27(72). С. 100–112. URL: <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/239d1878-c9f5-4b7c-8baa-7d56eff286cc/content>
- 5. Носова О.В. Теоретичні засади розвитку стресостійкості. Наукові перспективи. 2025. № 12(66). С. 2514–2527. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12\(66\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12(66))
- 1. Матяш – Заяц, Л., Носова О. Теоретичні підходи до проблеми стресостійкості особистості / Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи. Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної онлайн -конференції (Україна, Житомир, 25 квітня 2023 р.) С. 203–205.
- 2. Носова О. Розвиток стресостійкості студентів при вивченні тем «Психологія стресостійкості» та «Психологія емоцій» у курсі Загальної психології / «Антикризовий розвиток соціальних та економічних процесів в умовах глобалізації»: Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, Буча, 2023 р.: Тези доп.: Київ: Міленіум, 2023. С.110–114. <https://drive.google.com/file/d/1gqQ6LlaleXcL3lUSVQiS7NPr46eFlpSp/view?pli=1>
- 3. Носова О. Стресостійкість особистості як психологічний феномен / Збереження психічного здоров'я в умовах воєнних дій: збірник наукових праць учасників міжвузівського круглого столу (31 жовтня 2023 року, м.Київ) [Електронне видання] / Ред. колегія: Вольнова Л.М. – Київ, 2023. – С.148–150. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/4299>
- 4. Носова О. Проблема психологічного дослідження стресостійкості у психологічній науці / Освіта і наука - 2024 : збірник наукових праць учасників звітно-наукової конференції студентів та аспірантів Факультету психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (9–11 квітня 2024 року, м. Київ) [Електронне видання] / Ред. колегія: Л.М. Вольнова. – Київ, 2024. – С. 163–165. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/45185>
- 5. Носова О. Психологічні чинники розвитку стресостійкості у юнацькому віці / «Антикризовий розвиток соціальних та економічних процесів в умовах глобалізації»: Матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції, Буча, 2024 р.: Тези доп.: Київ: Міленіум, 2024. С. 109–111. <https://drive.google.com/file/d/1EePfsWLLpHrEXerqP3xiNvCi6k82BfXD/view>
- 6. Носова О.В. Теоретичні засади емпіричного дослідження стресостійкості осіб юнацького віку з травматичним досвідом / Збереження психічного здоров'я особистості: турбуємось про сьогоднішня – плакаємо майбутнє: збірник наукових праць учасників міжвузівського круглого столу (21 жовтня 2024 року, м.Київ) [Електронне видання] / Ред. колегія: Вольнова Л.М. – Київ, 2024. – С. 180–185. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/46665/zbirnyk_zdorovja_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 7. Носова О.В. Стресостійкість як передумова професійного зростання психолога в умовах війни / Морально-етичний і творчий складник як основа професійного зростання майбутніх психологів, педагогів та журналістів [Електронне видання] : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Буча, 07 листопада 2024 р.) / упорядники : В.В. Куриляк, Ф.М. Проданюк, Буча: ПВНЗ «УГІ», 2024 р. С. 145–147. <https://drive.google.com/file/d/1lZAol5TO9DK9oxKN3wqDd82trBlK4JS/view>
- 8. Носова О.В. Стресостійкість як психологічний ресурс подолання конфліктних ситуацій / Актуальні проблеми підготовки психологів до врегулювання конфліктів: збірник матеріалів учасників науково-практичного круглого столу (13 грудня 2024 року, м. Київ) [Електронне видання] / Ред. колегія: Матяш–Заяц Л.П. – Київ, 2024. – С. 65–67. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/47152>

- 9. Носова О.В. Психологічні аспекти травматичного досвіду у юнацькому віці // «Стратегії сталого розвитку сучасних наук в умовах глобальних викликів»: Матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції, Буча, 2025 р.: Тези доп.: Київ: Міленіум, 2025. С. 148–151.
- 10. Носова О.В. Психологічні особливості стресостійкості юнацтва з травматичним досвідом // Психологічна наука і практика: сучасні виклики та допомога особистості у кризових умовах : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 10 квітня 2025 р.) / Мін-во освіти і науки України ; Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова ; упоряд. : І. С. Булах, Л. М. Вольнова, Н. В. Гузій. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова Драгоманова, 2025. – Частина 2. – С. 200–204. електронне видання. Psykhol_nauka_i_praktyka_Konf._Ch.2.pdf.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Матяш-Заяц Людмила Петрівна

2. Liudmyla P. Matiash-Zaiats

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0008-2647-2221

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Когут Олександра Олександрівна

2. Oleksandra O. Kogut

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0116-2274

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 45307965

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Комунальна

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кудінова Маргарита Сергіївна

2. Marharyta S. Kudinova

Кваліфікація: к. психол. н., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0599-4708

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Комунальний заклад вищої освіти "Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія" Запорізької обласної ради

Код за ЄДРПОУ: 22133718

Місцезнаходження: вул. Наукового містечка, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69017, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Долинська Любов Василівна

2. Liubov V. Dolynska

Кваліфікація: к.психол.н., професор, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1817-1102

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=2HfROiUAAAAJ>;

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216884363>;

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/37306572>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вольнова Леся Миколаївна

2. Lesia M. Volnova

Кваліфікація: к.пед.н., доц., 13.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9647-8214

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=aQmY47IAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Попелюшко Роман Павлович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Попелюшко Роман Павлович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кліваденко Наталія Іванівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна